

การศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยนครพนม
Study of Intellectual Property Management from Research and Innovation Results
of Nakhon Phanom University.

ชนิดา ยุกบลไสย์^{1*} กัญญา มิขะมา¹ สุวิสาห์ จรัสกมลพงศ์¹ และ กมลวรรณ กนกายน¹
Chanida Yubolsai¹ Kanlaya Mikhama¹ Suwisa Jaruskamolphon¹ and Kamonwan Kankayan¹

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงพาณิชย์และสังคม มหาวิทยาลัยนครพนมมีการพัฒนาการคุ้มครองเพื่อสนับสนุนการวิจัยและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับงานวิจัย นวัตกรรม โดยมีการศึกษาสถานะและแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของโครงการวิจัยและนวัตกรรมภายใน มหาวิทยาลัยนครพนม วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการยื่นขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และเสนอแนะ แนวทางพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงการสำรวจความคิดเห็น ของบุคลากรและนักวิจัยของมหาวิทยาลัยนครพนม ผลการศึกษาพบว่า อัตราการยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นแต่ยังมีอุปสรรคด้านขั้นตอนที่ซับซ้อน นักวิจัยขาดความรู้ที่ชัดเจนในกระบวนการคุ้มครองและนโยบายการแบ่งปัน ผลประโยชน์ที่จากงานวิจัย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบสนับสนุนการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และการส่งเสริมการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ ในด้านกลไกที่ สำคัญที่เอื้อต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา มหาวิทยาลัยได้ออกประกาศที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการนำผลงานวิจัย และนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงพาณิชย์และสังคม

คำสำคัญ : การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา การวิจัยและนวัตกรรม แรงจูงใจในการยื่นจดทรัพย์สินทางปัญญา มหาวิทยาลัย นครพนม

Received : 24 กุมภาพันธ์ 2568

Revised: 8 เมษายน 2568

Accepted : 17 เมษายน 2568

¹ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยนครพนม, Research and development institute Nakhon Phanom University

*Corresponding author: Chanida.yub@npu.ac.th

ABSTRACT

The management of intellectual property plays a crucial role in promoting the practical application of research and innovation for both commercial and societal benefits. Nakhon Phanom University has developed protection mechanisms to support research and enhance value to research and innovation. This includes studying the current status and management approaches of intellectual property within the university's research and innovation projects, analyzing challenges and obstacles related to the intellectual property protection process and proposes strategies for more effective management. This research employed both quantitative and qualitative analysis methods, including surveys of university personnel and researchers. The findings showed that, while the number of intellectual property protection applications has increased, challenges remain due to complex procedures. Additionally, researchers often lack clear knowledge of the protection process and benefit-sharing policies related to their research. The study highlights the need to develop a support system for intellectual property registration, establish collaborative networks with external organizations, and promote the commercial use of intellectual property. To facilitate intellectual property management, the university has issued regulations to encourage the application of research and innovation for both commercial and social benefits.

Keywords : Intellectual property management, Research and innovation, Motivation for Filing Intellectual Property Protection, Nakhon Phanom University.

บทนำ

ในโลกยุคใหม่ จำเป็นต้องมีการพัฒนางานวิจัย และนวัตกรรมที่สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาประเทศ ภายใต้การขับเคลื่อนของภาครัฐให้เกิดงานวิจัยและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสนับสนุนทุนวิจัย ให้กับสถานศึกษา ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property - IP) ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ และวิชาการที่สำคัญสำหรับมหาวิทยาลัย เนื่องจากเป็น ผลลัพธ์จากการวิจัยและพัฒนาทางวิชาการ นอกจากนี้ยัง ช่วยส่งเสริมการสร้างสรรคและนวัตกรรมในสาขาต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การนำผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมมาใช้

ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมยังมีข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการคุ้มครองและบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property - IP) ที่ยังไม่แพร่หลาย ในภาคการศึกษา วลัยวรรณ มธุรสปริชากุล และ เกวลิณ ต่อปัญญาชาญ (2567) ได้กล่าวว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมา การนำงานวิจัยหรือนวัตกรรมของสถานศึกษาที่สนับสนุนโดยรัฐ นั้นมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ การนำงานวิจัยหรือนวัตกรรมเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการสนับสนุนการวิจัย ประชุม คำพูด และ สัมพันธ์ พลภักดี

(2561) ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และพบว่าองค์ประกอบหลักคือ ทัศนคติของผู้บริหาร และการสนับสนุนเชิงนโยบาย ขณะที่วรรณพร อารยะพันธ์ (2563) ชี้ว่านโยบายที่มีความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ทางวิชาการและเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ Sattiraju et al. (2022) ยังเปรียบเทียบแนวนโยบาย IP ของสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลกและเสนอว่าสถาบันควรมี TLO ที่มีโครงสร้างและอำนาจชัดเจนเพื่อสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา

การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา (IP Management) ในมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยนครพนมได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา จึงได้พัฒนากลไกการคุ้มครองและการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนการวิจัยและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับนวัตกรรม มหาวิทยาลัยนครพนมได้กำหนดยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2565-2569 ที่มุ่งเน้นการเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาที่เป็นเลิศ การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยหนึ่งในแนวทางสำคัญคือการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการคุ้มครองและใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย มหาวิทยาลัยนครพนมให้ความสำคัญกับการอบรมบุคลากร เพื่อเพิ่มความเข้าใจในการจดสิทธิบัตร การถ่ายทอดเทคโนโลยี และกระบวนการขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเพิ่มโอกาสในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสังคมอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนา เป็นหน่วยงานในการดำเนินงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาทั้งระบบ ตั้งแต่การยื่นคุ้มครอง

ตลอดจนการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ซึ่งมีนักวิจัยที่เป็นตัวแทนสิทธิบัตร (Patent Agent) ดูแลภายใต้การควบคุมของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา และรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยนครพนมที่กำกับดูแลงานด้านการวิจัย

ในปี พ.ศ. 2566-2567 มหาวิทยาลัยนครพนมได้พัฒนาระบบยื่นจดทรัพย์สินทางปัญญาออนไลน์และฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสังคม การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญารอบคลุมหลากหลายประเภท โดยมหาวิทยาลัยนครพนมให้ความสำคัญกับ สิทธิบัตร (Patent) ซึ่งใช้คุ้มครองสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมที่มีความใหม่ มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่ไม่ซ้ำซ้อน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงอุตสาหกรรม; อนุสิทธิบัตร (Petty Patent) สำหรับสิ่งประดิษฐ์ที่มีความใหม่แต่ไม่ซับซ้อนเท่าสิทธิบัตร; ลิขสิทธิ์ (Copyright) ที่คุ้มครองงานสร้างสรรค์ด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม และซอฟต์แวร์; เครื่องหมายการค้า (Trademark) เพื่อปกป้องสัญลักษณ์ ชื่อ หรือสโลแกนที่ใช้ในเชิงพาณิชย์; ความลับทางการค้า (Trade Secret) สำหรับข้อมูลทางธุรกิจที่มีมูลค่าและต้องการความลับ และ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications - GI) ที่ใช้ระบุสินค้าจากแหล่งกำเนิดที่เฉพาะเจาะจง

แนวทางดังกล่าวช่วยให้มหาวิทยาลัยนครพนมสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลงานวิจัยและนวัตกรรม ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งบทความนี้มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ปัญหา และแนวทางปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยนครพนม พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการยกระดับมาตรฐานงานวิจัยให้ผ่านเกณฑ์ความสามารถในการขอรับสิทธิบัตร

และสามารถสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสถานะและแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาโครงการวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยนครพนม

2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค ที่เกี่ยวข้องกับการยื่นขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อหาแนวทางปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิจัย นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญาสู่การพร้อมใช้เชิงพาณิชย์ แผนงานสร้างระบบนิเวศและเครือข่ายการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่งบประมาณเพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund; FF) มุ่งเน้นการวิจัยจากการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมในหน่วยงาน เพื่อนำผลลัพธ์จากการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนางานด้านการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยนครพนมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 31 คน ซึ่งสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ครอบคลุม 15 หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย ขนาดกลุ่มตัวอย่างพิจารณาตามหลักการของ Central Limit Theorem ที่ระบุว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 30 คนขึ้นไปจะทำให้การแจกแจงของค่าเฉลี่ยมีลักษณะใกล้เคียงปกติ (Hogg & Tanis, 2001)

2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหน่วยงานภายในและภายนอก การประชุมกลุ่มย่อย และการวิเคราะห์เนื้อหาแบบบรรยายระดับมหาวิทยาลัย

และระดับประเทศ

3) เครื่องมือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยื่นขอคุ้มครอง IP

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งเน้นศึกษาการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Management) ในมหาวิทยาลัยในไทยและต่างประเทศในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรม การคุ้มครองสิทธิของนักวิจัย การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัย กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

การรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

การศึกษาค้นคว้าได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผ่านวิธีการต่อไปนี้:

1) การสำรวจและสอบถาม

เก็บข้อมูลจากอาจารย์นักวิจัยของมหาวิทยาลัยนครพนมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านทรัพย์สินทางปัญญา และสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยเพื่อเข้าใจกระบวนการทำงาน ปัญหา และอุปสรรค

2) การสังเกตการณ์

ติดตามกระบวนการยื่นขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย บันทึกขั้นตอนการดำเนินงาน ระยะเวลา และข้อจำกัดในแต่ละขั้นตอน

3) การประชุมผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

การเข้าร่วมประชุมผู้ปฏิบัติงานด้านการวิจัยและการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของหน่วยงาน รวบรวมข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาระบบจากผู้มีประสบการณ์ตรง

- 4) กลุ่มประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย
- อาจารย์นักวิจัยของมหาวิทยาลัยนครพนม
 - ผู้บริหารหน่วยงานในระดับนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
 - ผู้บริหารหน่วยงานสนับสนุนการให้ทุนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม
 - ผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาในสถาบันการศึกษา
 - ผู้บริหารหน่วยทรัพย์สินทางปัญญาและถ่ายทอดเทคโนโลยีของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิจัย
 - หน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้ใช้ประโยชน์
2. การศึกษาและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ
- การศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแหล่งต่างๆ ได้แก่:
- 1) การวิเคราะห์เอกสารด้านนโยบายและยุทธศาสตร์
- ศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมด้วยทรัพย์สินทางปัญญา และวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. 2565-2569 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและนวัตกรรม
- 2) การศึกษากฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้อง
- กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและนวัตกรรมในสถาบันการศึกษา
 - ระเบียบและข้อบังคับของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา
 - การศึกษาระบบและกลไกการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์
 - วิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานการวิจัยและนวัตกรรมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

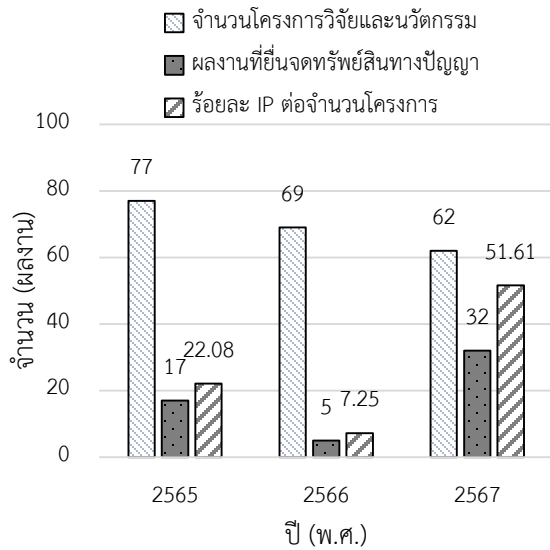
สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานวิจัยและผลงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยนครพนม

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้ (1) ผลงานวิจัยและผลงานยื่นทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยนครพนม และ (2) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

- 1) ผลงานวิจัยและผลงานยื่นทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยนครพนม

จากฐานข้อมูลงานวิจัยและนวัตกรรมมหาวิทยาลัยนครพนมมีจำนวนโครงการวิจัยและนวัตกรรมในปี 2565 จำนวน 77 โครงการ ปี 2566 จำนวน 69 โครงการ และปี 2567 จำนวน 62 โครงการ รวมทั้งหมด 3 ปี จำนวน 208 โครงการ ผลงานการวิจัยและนวัตกรรมที่ยื่นจดคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ปี 2565 - 2567 จำนวน 54 ผลงาน แบ่งเป็น 1) การจดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ 2 ผลงาน 2) การจดอนุสิทธิบัตร 7 ผลงาน 3) การจดสิทธิบัตรออกแบบผลิตภัณฑ์ 25 ผลงาน 4) ลิขสิทธิ์ 17 ผลงาน และ 5) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 3 สินค้า โดยมีผลงานที่ได้รับการคุ้มครองแล้วเป็นอนุสิทธิบัตร 2 ผลงาน และยังไม่มีการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ดังตารางที่ 1 และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโครงการวิจัยและนวัตกรรมผลงานการวิจัยและนวัตกรรมที่ยื่นจดคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา คิดเป็นร้อยละ 25.96 ของจำนวนโครงการทั้งหมด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กราฟแสดงข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนโครงการวิจัยและนวัตกรรมต่อผลงานที่ยื่นจดคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

2) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

คณะผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามการศึกษาประเด็นอุปสรรคการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจากบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ประเด็นสอบถามจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจในการยื่นจดทะเบียนสิทธิบัตรในมหาวิทยาลัยขอนแก่น นิพนธ์ หิกขุนทด (2561) อ่างในอนันท์ ศรีสมานวัตร (2565) ซึ่งได้ศึกษามูลเหตุจูงใจในการยื่นจดทะเบียนสิทธิบัตรในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งโครงการวิจัยนี้ได้สอบถามบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 31 คน ซึ่งเพียงพอต่อการเป็นตัวแทนของประชากรอาจารย์ บุคลากรในมหาวิทยาลัยนครพนม (Hogg and Tanis, 2001) โดยผลการศึกษาเป็นดังนี้

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 31 คน จาก 15 คณะ/หน่วยงานของมหาวิทยาลัย เป็นสายสนับสนุน 9.7% สายวิชาการ 90.3% ตามรูปที่ 2 ข้อมูลหน่วยงานผู้ตอบแบบสอบถาม และรูปที่ 3 ข้อมูลตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการตอบแบบสอบถามจากตารางที่ 2 ผลการตอบแบบสอบถามประเด็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา 8 ประเด็น ดังนี้ 1) ประเด็นท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [มูลเหตุจูงใจภายในที่ทำให้ท่านยื่นจดทรัพย์สินทางปัญญา ความต้องการทัศนคติ ความสำเร็จในการทำงานและการยอมรับนับถือ] ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.3 เห็นด้วยมาก 2) ประเด็นท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [มูลเหตุจูงใจภายนอกที่ทำให้ท่านยื่นจดทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ เงินเดือนและค่าตอบแทน การแข่งขัน ความต้องการความมั่นคง และความปลอดภัย] ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.6 เห็นด้วยมาก 3) ประเด็นท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [การไม่ชัดเจนของนโยบายการบริหาร ส่วนแบ่งผลประโยชน์ สถานภาพวิชาชีพและการทำงาน] ส่วนใหญ่ร้อยละ 61.3 เห็นด้วยมาก 4) ประเด็นท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน] ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.5 เห็นด้วยมาก 5) ประเด็นท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [บุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้คำปรึกษาไม่ชัดเจน] ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.9 เห็นด้วยปานกลางและไม่เห็นด้วยเท่ากัน 6) ประเด็นท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ] ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.6 เห็นด้วยปานกลาง 7) ประเด็นท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [การรณรงค์ให้บุคลากรให้ความสนใจกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไม่มากเท่าที่ควร] ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.6 เห็นด้วยมาก 8) ประเด็นท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจยื่นคุ้มครอง

ทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [ศักยภาพของผลงานวิจัยและนวัตกรรมยังไม่สามารถยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้] ส่วนใหญ่อ้อยละ 45.2 เห็นด้วยปานกลาง ดังตารางที่ 1

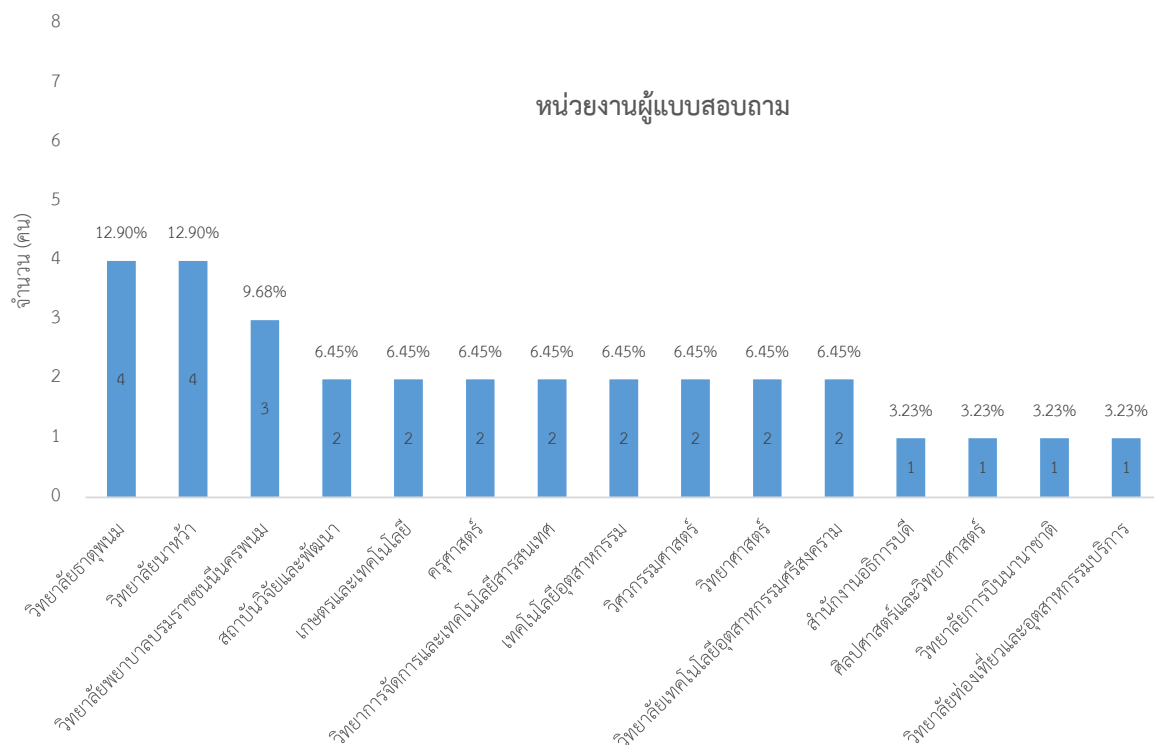
จากผลการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปปัจจัยมูลเหตุที่เกี่ยวข้องกับการยื่นจดทรัพย์สินทางปัญญาของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนม ได้ดังนี้

มูลเหตุจูงใจภายใน เช่น ความสำเร็จในงานวิจัย และการยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 (จากคะแนนเต็ม 5.00)

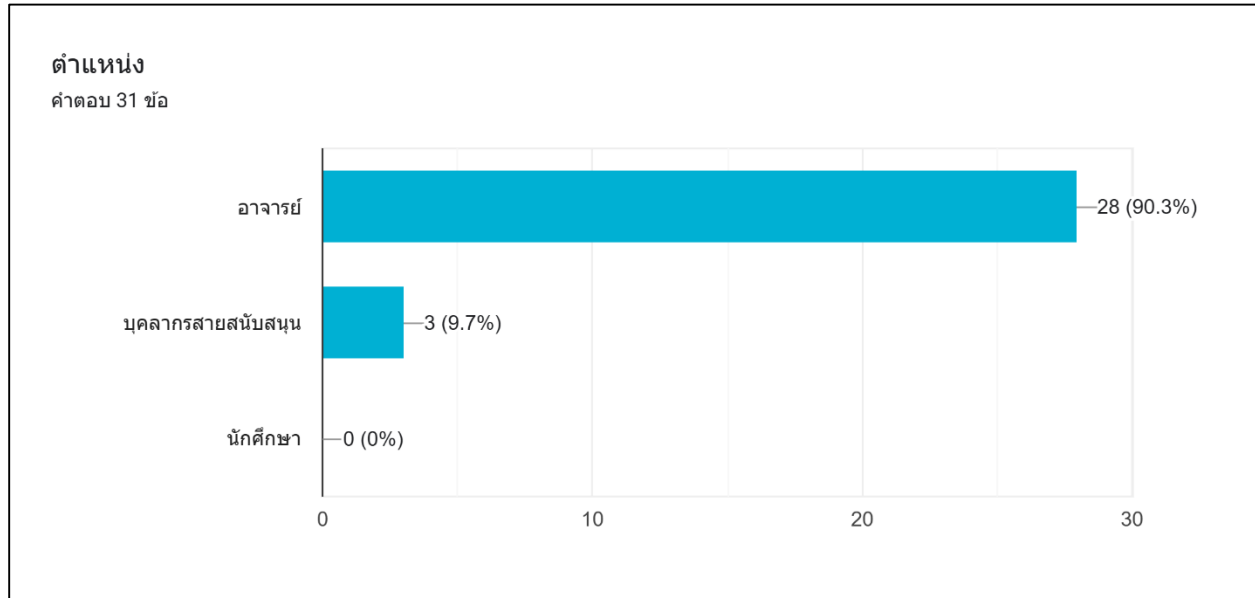
มูลเหตุจูงใจภายนอก เช่น ค่าตอบแทนและความมั่นคงทางอาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.12

อุปสรรคที่สำคัญ เช่น ขั้นตอนซับซ้อน (ค่าเฉลี่ย 3.87) และการขาดความรู้ความเข้าใจด้าน IP (ค่าเฉลี่ย 3.75)

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผลงานที่ยื่นจดคุ้มครองกับจำนวนโครงการ พบว่า คิดเป็น 25.96% ของโครงการทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าม้งานวิจัยจำนวนมากที่ยังไม่ถูกใช้ประโยชน์ผ่านการคุ้มครอง IP

ภาพที่ 2 ข้อมูลหน่วยงานผู้ตอบแบบสอบถาม

ภาพที่ 3 ข้อมูลตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ผลการตอบแบบสอบถามที่ส่งผลต่อการยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

คำถาม	เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [มูลเหตุจูงใจภายในที่ทำให้ท่านยื่นจดทรัพย์สินทางปัญญา ความต้องการ ทักษะ ทักษะความสำเร็จในการทำงานและการยอมรับนับถือ]	28	90.3	3	9.7	0	0.0
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [มูลเหตุจูงใจภายนอกที่ทำให้ท่านยื่นจดทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ เงินเดือนและค่าตอบแทน การแข่งขัน ความต้องการความมั่นคง และความปลอดภัย]	25	80.6	6	19.4	0	0.0
3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [การไม่ชัดเจนของนโยบายการบริหาร ส่วนแบ่งผลประโยชน์ สถานภาพวิชาชีพและการทำงาน]	19	61.3	9	29.0	3	9.7
4. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน]	20	64.5	11	35.5	0	0.0

คำถาม	เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่น คัมครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [บุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้ คำปรึกษาไม่ชัดเจน]	5	16.1	13	41.9	13	41.9
6. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่น คัมครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [ขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ]	11	35.5	16	51.6	4	12.9
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่น คัมครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [การรณรงค์ให้บุคลากร ให้ความสนใจกับการคัมครองทรัพย์สินทางปัญญาไม่มากเท่าที่ควร]	16	51.6	12	38.7	3	9.7
8. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่น คัมครองทรัพย์สินทางปัญญา ตามข้อต่อไปนี้ [ศักยภาพของผลงานวิจัย และนวัตกรรมยังไม่สามารถยื่นคัมครองทรัพย์สินทางปัญญาได้]	12	38.7	14	45.2	5	16.1

2. ผลการศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านนโยบายและ
ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการจัดการทรัพย์สิน
ทางปัญญาในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศ

1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการเพิ่ม
มูลค่าผลงานวิจัยและนวัตกรรม ได้แก่

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวง
การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562
(ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

- พระราชบัญญัติสภานโยบายการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (ราชกิจจา
นุเบกษา, 2562)

- พระราชบัญญัติการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ การ
วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)
วางหลักการสำคัญในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์
ผลงานวิจัยให้สามารถต่อยอดสู่การใช้ในเชิงพาณิชย์และ
สังคม

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์

ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 (ราชกิจจานุเบกษา,
2564) เน้นการโอนสิทธิและการให้สิทธิในการใช้ทรัพย์สิน
ทางปัญญาแก่นักวิจัยและมหาวิทยาลัย

- มาตรการส่งเสริมการร่วมลงทุนรัฐและเอกชน
(Holding Company) เพื่อส่งเสริมการร่วมลงทุนรัฐและ
เอกชนในธุรกิจนวัตกรรมผ่านกลไก Holding Company
ช่วยผลักดันงานวิจัยและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์เชิง
พาณิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ระเบียบสำนัก
นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนใน
โครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ.
2566 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 27 กรกฎาคม
2566) และ ระเบียบสภานโยบายว่าด้วยการร่วมลงทุน
ระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและ
นวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566 (ประกาศในราชกิจจา
นุเบกษา วันที่ 26 มกราคม 2567)

- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) มียุทธศาสตร์ใน

การส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่มีการดำเนินการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในสถาบันให้ดำเนินการตามแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาหน่วยจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในสถาบันอุดมศึกษา ผ่านหน่วย Technology Licensing Office (TLO) ที่สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ (1) Early Stage (2) Defensive (3) Cost control (4) Profit center (5) Integrated และ (6) Visionary เป็นกลไกการส่งเสริมการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีของสถาบันอุดมศึกษาสู่ภาคอุตสาหกรรมและชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศจากการดำเนินงานตาม Road Map ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 – 2566 สป.อว. ได้ให้การสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาศักยภาพ ใน 4 ระดับ ได้แก่ (1) Early Stage (2) Defensive (3) Cost control และ (4) Profit center ซึ่งดำเนินการมาแล้วกว่า 23 แห่ง ให้เกิดการพัฒนาด้าน Road Map อย่างต่อเนื่อง

2) ผลการศึกษาทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

ประชุม คำพุ่ม และ สัมพันธ์ พลภักดี (2561) บัณฑิตสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลประสบความสำเร็จ พบว่า มหาวิทยาลัยมีปัญหาการบริหารจัดการในระดับปานกลาง แนวทางพัฒนาคือการรณรงค์ให้บุคลากรสนใจการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และบัณฑิตสำคัญคือวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจนของผู้บริหาร

อภิรักษ์ ศรีสมานวัตร (2565) แนวทางการขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ แนวทางการขับเคลื่อน ดังนี้ แนวทางการบริหารจัดการข้อมูลกลาง ผลงานวิจัยและนวัตกรรม แนวทางการสนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ และ

พัฒนาศักยภาพในการนำไปใช้ประโยชน์ โครงการหรือทุนวิจัยและพัฒนาที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์แนวทางการสร้างความพร้อมและยกระดับศักยภาพในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การจัดตั้งและยกระดับหน่วยงาน TLO ในสถาบันการศึกษา และการจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อขึ้นทะเบียนแนวทางการมีกลไกสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรม การให้สิทธิเอกชนในการถือสิทธิและโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การจัดตั้งบริษัทร่วมทุน การสนับสนุนให้นักวิจัยเป็นผู้ประกอบการ การบริหารจัดการนวัตกรรมเพื่อการใช้ประโยชน์เบ็ดเสร็จ และการสนับสนุนงบประมาณโครงการพัฒนาในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนด้วยนวัตกรรม และแนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อตอบโจทย์ของประเทศในระยะยาว คือกลยุทธ์การสร้างและพัฒนา Deep Tech Startups ในประเทศ และนิพนธ์ หักขุนทด (2561) อ่างในอนันท์ ศรีสมานวัตร (2565) ได้ศึกษามูลเหตุจูงใจในการยื่นจดทะเบียนสิทธิบัตรในมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่ามูลเหตุจูงใจภายในที่ทำให้นักวิจัยยื่นจดสิทธิบัตร ได้แก่ ความต้องการ ทัศนคติ ความสำเร็จในการทำงานและการยอมรับนับถือ ส่วนมูลเหตุจูงใจภายนอกที่ทำให้นักวิจัยภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่นยื่นจดสิทธิบัตร ได้แก่ เงินเดือนและค่าตอบแทน การแข่งขัน ความต้องการความมั่นคง และความปลอดภัย นโยบายการบริหาร ส่วนแบ่งผลประโยชน์ สถานภาพวิชาชีพและการทำงาน ความต้องการการยอมรับ และชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว

วลัยวรรณ มธรสปรีชากุล และเกวลิณ ต่อปัญญาชาญ (2567) การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์และการเสริมสร้างระบบนิเวศทางการวิจัยและนวัตกรรมของสถานศึกษา. ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและทฤษฎีหลายด้านมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและกำกับดูแลการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและนวัตกรรม เช่น แนวคิดการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดนวัตกรรมแบบเปิด และระบบนิเวศนวัตกรรม ทั้งนี้

WIPO และ UNESCO เสนอแนวทางให้มหาวิทยาลัยปรับตัว เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและการศึกษาโดยใช้ผลงานวิจัย ส่วนการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และไทย พบว่าแม้จะมีหลักการ สอดคล้องกัน แต่มีความแตกต่างในรายละเอียด นำไปสู่ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายสำหรับ ประเทศไทย เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริม การใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 แนวทาง การพัฒนากฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 แนวทางการพัฒนาหน่วยงานและนโยบายในการ ส่งเสริม กำกับดูแลการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย และ นวัตกรรม

วรราชพร อารยะพันธ์ (2563) นโยบายด้าน ทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่มีศักยภาพเพื่อนำ ผลงานทางวิชาการไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสมดุลทั้งในเชิง วิชาการและเชิงพาณิชย์ สิ่งสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้การ จัดการทรัพย์สินทางปัญญาประสบความสำเร็จก็คือนโยบาย ด้านทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันอุดมศึกษาที่มีความ สอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อมทางการวิจัยและ เป้าประสงค์ของสถาบัน โดยนโยบายด้านทรัพย์สินทาง ปัญญาที่ดีจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารระดับสูงไป จนถึงบุคลากรและนักศึกษา และเป็นนโยบายที่สามารถ ปฏิบัติได้จริง

Hertzfeld, H.R. et al., (2006) Intellectual property protection mechanisms in research partnerships. กลไกการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property protection mechanisms: IPPMs) ที่ใช้บ่อยที่สุดโดยบริษัทต่างๆ เพื่อปกป้องความรู้ใน การร่วมมือวิจัย การวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติชี้ให้เห็นว่า สิทธิบัตรไม่มีผลกระทบในการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา แต่การใช้อย่างมีประสิทธิภาพของสิทธิบัตรในบริบทของการ ร่วมทุน วิจัย (Research joint venture) ขึ้นอยู่ กับ

ประสบการณ์ขององค์กรดังกล่าว ตามลำดับความสำคัญ โดยทั่วไป สิทธิบัตรจะตามมาด้วยความลับทางการค้า ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้า จากการศึกษาพบว่ารูปแบบ การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อป้องกันความรู้ความ เข้าใจในพนักงานที่ปฏิบัติ การปกป้องนี้อาจรวมถึงข้อตกลง รักษาความลับ ข้อตกลงไม่เปิดเผยข้อมูล หรือข้อตกลงไม่ แข่งขัน การใช้ข้อตกลงในขั้นตอนแรกดังกล่าวเป็นการ ปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาที่อาจมีประสิทธิภาพมากกว่า สิทธิบัตรในระหว่างความร่วมมือวิจัย

Sattiraju, V. et al., (2022). National and Higher Education Institutions (HEIs) IP Policies: Comparison of Indian HEIs' IP Policies from a Global Perspective. บทความนี้เปรียบเทียบระหว่างนโยบาย ทรัพย์สินทางปัญญา (IP) ของสถาบันการศึกษาชั้นสูง (HEIs) ในอินเดียกับนโยบายของสถาบันการศึกษาในประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก กล่าวถึงความสำคัญของนโยบาย IP ต่อการพัฒนา นวัตกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้ให้เห็นถึงการที่ สถาบันการศึกษาในประเทศพัฒนาแล้วมีการใช้นโยบายที่ สนับสนุนให้เกิดการค้าขายนวัตกรรมที่สร้างขึ้นจากการวิจัย ในสถาบันการศึกษา และการที่นโยบาย IP ระดับชาติมีส่วน สำคัญในการส่งเสริมและปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมี ผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการพัฒนานวัตกรรมใน สถาบันการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่าการจัดการทรัพย์สินทาง ปัญญาจากผลงานวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย นครพนม ยังมีปัจจัยที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้การคุ้มครองและ การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์มีประสิทธิภาพมากขึ้น การ สร้างแรงจูงใจให้กับนักวิจัย การลดขั้นตอนที่ยุงยากในการ ยื่นขอคุ้มครอง และการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ หน่วยงานภายนอกจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการ บริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย นครพนมให้สอดคล้องกับแนวทางในระดับประเทศและ

ระดับสากลต่อไป

1) สถานะการยื่นจดทรัพย์สินทางปัญญา

จากข้อมูลพบว่าอัตราการยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในช่วงปี 2565-2567 คิดเป็นเพียง 25.96% ของจำนวนโครงการวิจัยทั้งหมด ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมให้นักวิจัยและบุคลากรมีความเข้าใจในกระบวนการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบ ได้แก่ ขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน (64.5%) และ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา (51.6%)

2. มูลเหตุจูงใจภายในและภายนอกที่มีผลต่อการยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

การศึกษาพบว่ามูลเหตุจูงใจภายใน เช่น ความต้องการการยอมรับและความสำเร็จในงานวิจัย (90.3%) มีผลต่อการตัดสินใจของนักวิจัยมากกว่าปัจจัยอื่นๆ ในขณะที่มูลเหตุจูงใจภายนอก เช่น ค่าตอบแทนและโอกาสในการสร้างความมั่นคงทางอาชีพ (80.6%) ก็มีผลต่อแรงจูงใจของบุคลากร อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญคือนโยบายที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับส่วนแบ่งผลประโยชน์ (61.3%) และขาดระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ (41.9%)

3. แนวโน้มและทิศทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยนครพนม ควรมุ่งเน้นไปที่ การพัฒนาระบบออนไลน์สำหรับการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลและยื่นขอคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น ภาควิชาอุตสาหกรรมและสถาบันภายนอก จะช่วยเพิ่มโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาให้มากขึ้น

4. การเปรียบเทียบกับแนวทางในระดับสากล

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยชั้นนำ เช่น สถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ และ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ใช้

ระบบ Technology Licensing Office (TLO) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ภาคอุตสาหกรรม (Siegel, D. S. et al., 2003) หรือในยุโรป มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และออกซ์ฟอร์ดก็ใช้โมเดลคล้ายคลึงกันเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (Geuna and Rossi, 2011) ในขณะที่มหาวิทยาลัยนครพนมยังคงอยู่ในช่วงของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งยังไม่มีการจัดตั้ง TLO อย่างชัดเจน

5. การปรับปรุงนโยบายเพื่อร่วมลงทุนของมหาวิทยาลัย หรือ Holding Company หรือการจัดตั้งหน่วยงานสนับสนุนด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีแบบครบวงจร จะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถยกระดับการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่เกิดขึ้นคือเพื่อร่วมลงทุนของมหาวิทยาลัย ในปี 2567 มีจำนวน 11 บริษัท ได้แก่ 1) บริษัท CU Enterprise โดย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) บริษัท อ่างแก้ว โฮลดิ้ง โดย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3) บริษัท M Venturer โดย มหาวิทยาลัยมหิดล (อยู่ระหว่างการปรับโครงสร้าง) 4) บริษัท นววิวรรธ โดย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี 5) บริษัท TUIP โดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 6) บริษัท KUniverse โดย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 7) บริษัท TSU Enterprise โดย มหาวิทยาลัยทักษิณ 8) บริษัท KMIT Ladkrabang โดย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 9) บริษัท PSU Holding โดย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 10) บริษัท MAGROW Holding โดย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และ 11) บริษัท SUTx โดย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

6. ด้านการพัฒนาโลก

จากผลการศึกษาทั่วโลกที่สำคัญที่เอื้อต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา มหาวิทยาลัยนครพนมได้ออกระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงพาณิชย์และสังคม คือระเบียบมหาวิทยาลัยนครพนม ว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.

2567 จากการศึกษาพบว่า ระเบียบของมหาวิทยาลัยนครพนมมีความสอดคล้องกับหลักการในกฎหมายระดับชาติในแง่ของการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย อย่างไรก็ตามระเบียบนี้ยังไม่มีการจัดสรรรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา และยังขาดกลไกส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยนครพนมมีประกาศกองทุนวิจัยและนวัตกรรมมหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อสนับสนุนเงินรางวัลสำหรับบุคลากรที่ได้รับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตรจากกรรมทรัพย์สินทางปัญญา

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

จากผลการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยนครพนมยังคงเผชิญกับข้อจำกัดที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถคุ้มครองและใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเพิ่มขีดความสามารถของมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) พัฒนาระบบสนับสนุนการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา จัดทำแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการยื่นจดสิทธิ

2) ส่งเสริมองค์ความรู้และทักษะด้านทรัพย์สินทางปัญญา จัดอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นเรื่อง สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า และการถ่ายทอดเทคโนโลยี และสร้างระบบที่ปรึกษาด้านทรัพย์สินทางปัญญา (IP Mentorship Program) โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกหรือพันธมิตรในอุตสาหกรรมมาถ่ายทอดความรู้

3) ส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้เชิงพาณิชย์ ผ่านโมเดล Technology Licensing Office (TLO) ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงมหาวิทยาลัยกับภาคเอกชน หรือการจัดตั้ง Holding Company หรือ Spin-off บริษัทนวัตกรรม เพื่อสร้างโอกาสในการนำงานวิจัยออกสู่ตลาด และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อเพิ่มโอกาสในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย

4) กำหนดแนวทางการสนับสนุนการวิจัยที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

5) สร้างวัฒนธรรมการวิจัยและนวัตกรรมที่มุ่งเน้นการคุ้มครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา สนับสนุนรางวัลหรือแรงจูงใจสำหรับนักวิจัยและนักศึกษา ที่สามารถพัฒนาและนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ สร้างเครือข่ายนักวิจัยและนักพัฒนานวัตกรรมภายในมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างแนวคิดนวัตกรรมใหม่ๆ

6) ในด้านกลไกที่สำคัญที่เอื้อต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา มหาวิทยาลัยนครพนมได้ออกระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงพาณิชย์และสังคม คือระเบียบมหาวิทยาลัยนครพนม ว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2567 อย่างไรก็ตามควรเพิ่มเติมระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ประชุม คำพุ่ม และสัมพันธ์ พลภักดิ์. (2561). การบริหารจัดการเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(2), 37-52.
- พระราชบัญญัติการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรม พ.ศ. 2562, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอน 68 ก, 25 พฤษภาคม 2562.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอน 57 ก, 1 พฤษภาคม 2562.
- พระราชบัญญัติสถานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2562, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอน 57 ก, 1 พฤษภาคม 2562.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการให้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนที่ 73 ก, 8 พฤศจิกายน 2564.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140 ตอนพิเศษ 183 ง, 27 กรกฎาคม 2566.
- วลัยวรรณ มธุรสปรีชากุล และเกวลิน ต่อปัญญาชาญ. (2567). การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการให้ประโยชน์และการเสริมสร้างระบบนิเวศทางการวิจัย และนวัตกรรมของสถานศึกษา. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 7(1), 169-217.
- วรราชพร อารยะพันธ์. (2563). นโยบายด้านทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. มนุษยศาสตร์สาร, 21(2), 176-197.
- อภิรักษ์ ศรีสมานวัตร. (2565). แนวทางการขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ, รัฐธำมณีกฤษฎี. 64(3), 9-17.
- Geuna, A., and Rossi, F. (2011). Changes to university IPR regulations in Europe and the impact on academic patenting. *Research Policy*, 40(8), 1068–1076.
- Hertzfeld, H. R., Link, A. N., and Vonortas, N. S. (2006). Intellectual property protection mechanisms in research partnerships. *Research Policy*, 35(6), 825-838.
- Hogg, R.V., and Tanis, E.A. (2001). Probability and statistical inference (Vol. 13). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall
- Sattiraju, V., Ligade, V. S., Muragundi, P., Pandey, R., and Janodia, M. D. (2023). National and higher education institutions (HEIs) IP policies: Comparison of Indian HEIs' IP policies from a global perspective. *Journal of the Knowledge Economy*, 14, 1979–2006.
- Siegel, D. S., Waldman, D., and Link, A. (2003). Assessing the impact of organizational practices on the relative productivity of university technology transfer offices: An exploratory study. *Research Policy*, 32(1), 27–48.